

en op de catechisatie, in het huisgezin en op onze scholen de gedoopte kinderen als reeds zijnde wedergeboren worden bejegend, en op grond van die onderstelde wedergeboorte de eisch der bekeering rusteloos tot hen gebracht worde.

KUYPER.

„De Heere gebodt ons te doen alle deze inzettingen.“

En de Heere gebodt ons te doen alle deze inzettingen, om te vrezen den Heere, onzen God, ons voor altoos ten goede, om ons in het leven te behouden, gelijk het te dezen dage is.

Deut. 6: 24.

Over de heilige Sacramenten wordt in de kerke Gods vaak gedacht en gesproken, alsof het onze Sacramenten en niet de Sacramenten des Heeren waren.

Gedurig ontvangt ge in zake het Sacrament den indruk, alsof het iets was, dat aan ons believen stond; door ons was uitgedacht; en waarover dus onzerzijds naar wilkeur kon beschikt worden.

Ze gelden dan als een soort kerkelijke handeling van menschelijke vinding, waarvoor dus ook de mensch den regel kon stellen.

Komt het dan aan den Doop toe, dan spreekt men er onder elkander over; of men hier of daar zal gaan; of men het nog zal uitstellen of bespoedigen; wie zal meêgaan; wie zal heffen; wie zal buigen; en op al die vragen geeft men het antwoord zoo op het gevoel af; naar het ons zoo toelacht; al naar de indruk van ons besef op zulk een oogenblik is. En met het Avondmaal handelt men evenzoo. Men komt of blijft weg, men laat toe of weert af naar eigen goedvinden, en zelfs de Bedienaar stelt zich niet zelden aan, als verkeerde hij in de meening, dat menschelijke welgevallen hier eigendunkelijk regelen kon.

Zoo ongeveer als de kerkelijke huwelijksinzegening een kerkelijke plechtigheid is, waarvoor ons in Gods Woord geen enkele vorm is voorgeschreven, zoodat hier menschelijke nadenken en menschelijk overleg alles regelen moest; zóó denkt men het zich ook bij Doop en Avondmaal.

Doop en Avondmaal wel iets plechtiger, en iets heiliger; vooral omdat bij de kerkelijke huwelijksinzegening de geesten der opkomenden vaak maar al te verwilderd zijn; iets goddelijker vooral, omdat het huwelijks voor het aardische leven geldt, en Doop en Avondmaal op den hemel wijzen; maar toch, ook zoo Doop en Avondmaal en Huwelijksinzegening, de drie groote kerkelijke plechtigheden, waarvan men gebruik maakt als men het zoo wil, en die men anders laat voor wat ze zijn.

Zoo zijn er dan ook die huwen, zonder in de kerke Gods zegen te zoeken. En zoo nu zijn er ook, die heensterven zonder zijn Avondmaal te hebben ontvangen; en in sommige kringen ook niet weinigen die de eeuwigheid ingingen zonder gedoopt te zijn.

En is dit nu zoo, dan hecht men hier nabij niet aan. Want, zoo zegt de boose tong dan, aan zulk een Sacrament hangt toch waarlijk iemands zaligheid niet.

Hoor nu daartegenover wat uw God in Levit. 26: 15 v.v. tot Israël zegt:

„Zoo zij mijne inzettingen smadelijk zult verwerpen, dit zal ik u ook doen, dat ik over u zal stellen verschrikking; daartoe zal ik mijn aangezicht tegen u zetten; want ik zal de hoovaardigheid uwer kracht breken; en zoo gij niet met mij in tegenwoordigheid wandelen zult, en mij niet zult willen hooren, zoo zal ik over u, naar uwe zonden, zeventovindig slagen daartoe doen.“

Dit klinkt anders. En toch hier ligt het punt, waar het op aan komt.

Onze Sacramenten zijn geen verzinsels van menschen en geen uitvindingen van menschelijk goeddenken, maar ordinantien en inzettingen Gods.

Door den mond van den Zoon zijner liefde heeft God zelf tot zijn kerk gesproken: „Gaat dan henen, onderwijst alle volken, de doopende“ en van het heilig Avondmaal: „Doet dit tot mijne gedachtenisse.“

Doop en Avondmaal zijn u niet gevraagd als iets dat aan uw believen stond, en dat ge dus ook konnt weigeren, maar ze zijn bevelen. Ze zijn u niet aangeraden als iets profijtelijks, zoodat ge zelf weten moest, of ge dat profijt zoeken of verwerpen moest, maar ze zijn u geordineerd. En ook ze zijn u niet voorgespiegeld als middelen van geestelijke genieting, zoodat ge naar eigen keus dat genot er aan geven of het zoeken konnt, maar ze zijn u als inzettingen van Godswege oplegd.

Dat is het cardinale punt, waar de kerke, en gij met haar, toe terug moet keeren.

Er moet weer gevraagd, besef en beloven, dat God over ons te geboden heeft en dat wij te gehoorsamen hebben, en dat deze gehoorsamenheid des geloofs het eerst en het sterkst te spreken heeft in het houden van zijn inzettingen, die ons in Doop en Avondmaal toekwamen.

Wat bij ons hertegen ingaat is niets anders dan de hoovaardigheid onzer kracht, zoodat de Heere in Leviticus tot Israël zegt:

Overdraag zal men allerlei uit vrije drift, ongeroepen en ongehouden voor den Heere doen. Ja, er zullen er zijn die al hun goed aan de armen geven, en desnoods hun lichaam om Godswil zullen laten verbranden. Maar stil en rechtstreeks gehoorsamen als hun Heere en hun God gesproken heeft, dat doen ze liever niet.

Het is dat ze de liefde nog niet hebben, en daarom nog tot niets nut zijn, zoodat Paulus in 1 Cor. 13 zegt: „Een luiddende schel en een klinkend metaal. Maar niet het echte goud der goddelijke liefde.“

Want liefde voor God, echte uit God gevende en diens naar God terugvloeiende liefde, heeft God als God lief, en moet Hem dus leven en loven als onzen soeverainen Gebieder.

Reeds bij een aardich koning is dit zoo. Als er iemand was, die zieleveel van onzen koning zocht te houden, en bereid was allerlei voor hem ten offer te brengen, maar die zich aan zijn wet niet stoorde en weigerde zich als onderdaan tegenover zijn koninklijke majesteit te gedragen, dan zou de vorst, wel verre van met zulk een liefde diende te zijn, den weerspannigen onderdaan straffen.

Daarom heet het reeds tot Saul: „Gehoorsamenheid is beter dan offerande.“

Een kind, dat zijn vader en moeder met

allerlei voorkomendheid streelen en met allerlei teekenen van liefde overladden wil, maar niet luistert naar wat ze zeggen en niet doet wat ze gebieden, moge op zekere liefde van den vaderling wintgen gebok kunnen, maar de liefde van den echten wijstok heeft het niet.

En zoo nu ook is het hier. De Heere is u niet maar een aanrader en aanmaner, een verzorger en beschermer, maar voor alle dingen uw God, die als God over u te gebieden en van u gehoorsamenheid, blinde, stipte, volkomen gehoorsamenheid te vorderen heeft.

Hij vraagt u niet wat ge goedvindt, noch wat ge er van begrijpt, maar zet het voor u in, verordineert het en bakent voor u den weg af; en nu is er voor u geen keuze, nu moet ge al uw hoogheid afleggen, en stil als het gespeelde kind, naar die inzettingen en op dien weg wandelen.

En nu komt dit punt der gehoorsamenheid dáárom bij het Sacrament zoo scherp tot besissing, omdat het Sacrament voor ons menschelijk besef op zichzelf dwaasheid schijnt.

Onze natuurlijke mensch lacht er inwendig om, dat een paar druppeltjes water op het kleine voorhoofdje, tusschen de tule van het mutsje in, iets hoegenaamd zoo uitwerken. En zoo vat ons natuurlijk verstand er niets van, waarom dat eten van een klein stukke brood en dat drinken van een slokasje wijn, iets ter wereld zou uitrichten.

Het geeft ons soortgeelig gevoel als Naamaan den Syriër overkwam, toen Elia hem niets anders aanbeval, dan om zich in de Jordaan te baden.

O, Als Elia aan Naamaan allerlei ingewikkelde, kostbare dingen had opgelegd, die hem imponeerden, dan had hij eenig verband gezien tusschen zoo groote middelen en zoo groote zaak als zijn genezing van de melatachheid. Maar niets dan in de Jordaan zich baden! Wat zou dat? En Naamaan stond op het punt in de hoovaardigheid zijner kracht die kleine middelen te verachten, en melatach voor zijn leven te blijven. Of waren niet de Abanah en Pharpar nog wel zoo schoone vloedden om Damascus, als die half uitgedroogde Jordaan? En juist zoo staat ons natuurlijk verstand tegenover de Sacramenten.

Ze zijn ons te weinig beduidend. Te onbetekenend. Te eenvoudig. Te nietig. Wat zal nu toch een volwassen, ontwikkeld man daar public aan de Tafel gaan zitten, om dat kleine nietige stukke brood te nemen, en om zijn lippen aan den beker te zetten.

En toch juist dáárin zit het. Adams gehoorsamenheid werd ook aan, o, zoo kleine zaak beproefd. Het plukken en eten van een enkele vrucht aan een volgeladen ooftboom. En toch viel om die zonde heel een wereld van God af.

En zoo moet ook hier de gehoorsamenheid van Gods kind juist in dit kleinere en nietige beproefd.

Gij zoudt er uit urelf niet aan willen. En juist daarom moet ge er aan. Veel meer dan in iets anders moet juist in Doop en Avondmaal uw gehoorsamenheid, uw onderworpenheid aan uw God beproefd worden.

Verstrik u dus nooit in de vraag, of het Sacrament ter zaligheid afdoet.

Dat is de afschuwelijke vraag van de geestelijke zelfzucht.

Want het is iets fraais, om te zeggen: Als ik wist, dat er mijn zaligheid onder hiden zou, dan ging ik stellig en trouw tot het Sacrament; maar nu onze zaligheid er geen schade van lijden kan, zoo ik het veronachtzaam, en het alleen maar een houden van Gods inzetting is, nu bekreun ik er mij niet om.

De liefde voor God spreekt: Ook al leed ik er schade bij, omdat het Gods inzetting is, ga ik toch tot het Sacrament; maar de zelfzucht rekent alleen met eigen profijt.

En dit nu noemden onze vaderen de verachting van het Sacrament, of zoodat het in Leviticus heet: „een smadelijk verwerpen van zijn inzettingen.“

„Een bitter kwaad, dat schrikkelijk in de kerke Gods is doorgedronen, en waarvan de kerke Gods niet terdege genoeg kan gereformeerd worden.“

Ze moet weer van de offerande van Saul naar de gehoorsamenheid van David terug; van haar eigenwillig God believen naar het zich kinderlijk aan God onderwerpen.

De hoovaardigheid onzer kracht moet gebroken.

En juist dat geschiedt zoo goddelijk schoon in een uit gehoorsamenheid gezocht Sacrament.

KUYPER.

Amsterdam, 10 Oct. 1890.

De behoefte, ja, de noodzakelijkheid om de Gereformeerden in ons land weer in één kerkelijk leven saam te brengen, spreekt zóó gebiedend, dat de taaiheid, waarmee de eenmaal gevormde toestanden zich vooralsnog mainteneeren, voor alle Christelijke consciënte een stuitende ergernis moet zijn.

Diese taaiheid is een zonde, die gehaat moet. Men mag er niet onverschillig tegenover staan. Ze moet bestrafd. Er moet tegen gekoerd. En wie onzer ook er zich op betrap, dat hij bij zijn denken, spreken of handelen in de strikken van die conservatieve taaiheid verward raakte, heeft er zichzelf over aan te klagen, zijn zonde klaarkijk in te zien, en zich te bekeeren van dezen onheiligen weg.

Dit volgt reeds uit het beginsel van ons Gereformeerd kerkrecht, dat principieel tegen het Separatistische en Independentistische overstaat.

Dit komt duidelijk uit, zoodra ge de Calvinistische beweging in de 16e eeuw verijngelijkt met wat de Methodistische beweging in de 18e en 19e eeuw in Engeland en Amerika schiep.

De Methodistische beweging (waaronder we in algemeenen zin samenvatten al wat er na de nederlaag der Puriteinen, aan kerkformatie onder de Anglosaxen tot stand kwam) vergaderd allerwegen groepjes van menschen, geeft aan dese groepjes een kerkelijke formatie, en bekreunt er zich in het allerminst niet om, wat door andere groepjes elders wordt geformeed. Men bouwt huis naast huis, en is slechts bedacht op goede nabuurschap. Een standpunt, waarop de eenheid van het Lichaam van Christus geheel uit het oog wordt verloren, en de gemeenschap der heiligen eenvoudig voor niets rekent.

Dit standpunt hangt saam met het Semi-pelagianisme, dat door deze groepen gehuldigd werd, en rechtstreeks uit het Methodistisch standpunt voortvloeit. Whitfield is ondergegaan, Wesleya beginsel heeft getriomfeerd en moest triomfeeren, omdat hij allefen consequent was. Is toch de bekeering een daad enkel van 'smenschen vrijen wil, dan ligt het in den aard der zaak, dat ook bij de formatie der kerke, die uit de bekeering voortvloeit, de vrije wil zeggenschap heeft.

En zoo wordt er dan op kerkelijk en kerkrechtelijk gebied niet gevraagd naar beginsel; niet gerekend met de daden Gods; niet gehandeld naar zijn gebod; maar is men alleen bedacht op zulk een inrichting die het meeste gemak oplevert, die het best past bij de bestaende toestanden, en wier instandhouding de minste inspanning kost.

Zelfs Spurgeon te Londen is van meet af dien beginselloozen weg opgegaan, en plukt nu, evenals de Free Church, de wrange vruchten die het Semi-pelagianisme ook in deze kerkformatie geteeld heeft.

Dientengevolge is dan ook het getal groepjes en kerkes van deze gading onder de thans levende generatie van het Anglosaxische ras al grooter geworden. Een boate staalkaart zonder leidend beginsel en indeeling. En dit kwaad blijkt zoo aanstekelijk, dat ook de Gereformeerden in Amerika, na verzaking van hun eigen beginsel, er door blijken aangetast. Ja, zelfs onder onze Nederlandse Christenen in Amerika is hetzelfde kwaad in al breder afmetingen uitgebroken.

Altoos maar weer een kerke naast een kerke; een groepje van geloovigen naast een ander groepje; en zoo gaat de deeling, splitsing en verbroekeling voort en voort, tot ze ten leste alleen stuit op de onmogelijkheid, om door nog kleinere groepjes een eigen kerkgebouw en een eigen prediker te doen onderhouden.

Doch zie nu eens, hoe heel anders daartegenover het Calvinisme in de 16e eeuw optrad.

Toen in alle landen van West Europa, en zelfs in Hongarije, Bohemen en Polen, slechts éne kerke van Christus, naar die kerk gereformeed.

Toen rustelooze pogingen, om met de Lutherische broederen tot eenheid en verzoening te komen.

Toen een breede werkzaamheid, om door degelijke uiteenzetting der beginselen de Dooperschen van hun dwaalweg terug te brengen.

Toen in alle landen waar de Reformatie was uitgebroken, terstond een ernstig pogen, om de plaatselijke kerken classicaal en synodaal te verbinden, zelfs al verschilden ze in taal.

Toen tusschen de kerkengroepen in onderscheidene landen een levendig verkeer; gestadige briefwisseling; rusteloos contact; een samenwerking om op het stuk der belijdenis en der kerkregering één gang te gaan.

Kortom toen niet het optrekken van groepjes, die naast andere groepjes een huis huurden, en nu nabuurschap pleegden, maar allerwegen het besef, dat men leden van de éne kerke van Christus was, en dat wie saam de dwaling hadden afgeworpen, nu ook saam als vrijgemaakten in één huis leven moesten; niet om koude, koude nabuurschap te plegen, maar om te genieten in liefde, warme broederlijke liefde.

„Buren“, of „zonen van hetzelfde huis“ dat is de principiele tegenstelling, die tusschen het Methodisme en het Calvinisme ontstond, zoodra beide in het leven optraden; en die ook nu ten onzent door zal en door moet werken, zolang er in Nederland nog echte principiele Calvinisten leven, en hun nobel streven door de naweën van het Methodisme wordt weerstaan.

Kerken, die metterdaad Gereformeerd in belijdenis zijn, en het niet slechts heeten, kunnen niet duursaam naast elkander blijven staan. Ze moeten één worden.

Zelfs het formeele kerkrecht dwijst dit. Raadpleegt men toch de oude Gereformeerde kerkenordening, die in de 16e eeuw hier te lande ontworpen werd, en in 1619 nogmaals bekrachtigd, dan bespeurt men terstond, hoe de geheele regeling van het leven der kerken door onze oude Gereformeerden elke Sonderbündelei uitsluit.

Pelagius heeft hier niets te zeggen. Er heerschen beginselen, en in die beginselen spreekt de wille Gods.

Daarom moest elk belijder zich bij de kerke voegen, en mag niet op zichzelf blijven staan. Maar zoo nu ook moet elke kerke zich niet bij een, maar bij de classis voegen, en mag niet op eigen wielen rijden. En zoo ook moet elke classis zich aansluiten niet bij een, maar bij de synode, en mag geen eigen kring vormen.

Twee classicaal vergaderingen van Christelijke Gereformeerden en Nederduitse Gereformeerden naast en tegenover elkander is alsoo in strijd met de Dordtsche kerkenordening; en twee synodale bijeenkomsten, de éne te Kampen en de andere te Utrecht mag niet.

Dit mag en kan wel op Methodistisch standpunt, als er groep naast groep staat, en als buur naast buur leeft; maar mag niet onder de Christelijke en Nederduitse Gereformeerden, die twee saamhoorende deelen van één geheel zijn, en als zonen van eenzelfde huis saam behooren te leven.

En staat alzóó de eisch, die door het beginsel van het Calvinisme en door het formeele kerkrecht gesteld wordt,— de roeping die de Calvinisten in dit goede land van Godswege ontvingen, spreekt zoo mogelijk nog sterker.

Niet gij hebt uw heerlijke Calvinistische belijdenis zelf gekozen of genomen, maar God de Heere betrouwde ze u toe. Hij gaf, Hij schonk ze u, en dus misbruikt en ver-

zondigt ge haar, zoo ge er iets anders mee doet dan datgene waarvoor Hij ze u gaf.

Ontvangt ge nu deze heerlijke belijdenis alleen, om aan uw eigen ziel zeker geestelijk genot te bereiden, en u op de eene of andere manier een kerkelijk huishouden mogelijk te maken, dan natuurlijk kunt ge doen wat de Methodisten deden, en naar eigen goedvinden over uw kerkformatie en over uw nabuurschap met andere kerkformatie beschikken.

Maar toont reeds de aard van het Calvinisme zelf aan, dat dit niet zoo is; ziet ge in hoe in het Calvinisme een beginsel geboden is, dat een eigen woord heeft voor kerk en maatschappij, voor staat en burgerij, voor school en universiteit, voor kunst en wetenschap; en weet ge uit de historie, hoe én in ons eigen land én onder andere volken, het Calvinisme optrad als een geestverlichting, die de eere Gods onder alle raagen en standen, in elken kring en op elk terrein, onder rijk en arm uitdroeg;— dan kunt, dan moogt, dan durft ook gij de waarheid niet langer ontkennen van het feit, dat God ook u nogmaals ditzelfde Calvinisme toevertrouwde, opdat het ook thans een rijke en gezegende uitwerking op geheel den strijd der geesten hebben zou.

Dan ligt in de belijdenis van het Calvinisme, die God u betrouwt, met name voor uw eigen volk en vaderland, van Godswege de heilige roeping, om op sociaal en politiek gebied, op het terrein van het persoonlijk en huiselijk leven, in school en wetenschap, de geheime kracht weer te laten uitvloeien, die door den hoogen zedelijke ernst en de principiele opvatting, waarop het Calvinisme zich beroemen mag, steeds schitterde waar het triomfeeren mocht.

Dan rust op ons de schoone taak, om door brederlijke vereeniging van krachten, een geslacht in de lagere en in de hogere standen aan te kweeken, dat door den ernst van het Calvinisme gestaald en door zijn machtigen zin tegen fanatisme gevrijwaard, een zedelijke kern in het midden der natie kan vormen.

Dan is het onze schuldige plicht, de jonge mannen van talent en aanleg en godvruchtigen zin, van jongs af, door alle stadiën van het onderwijs henen, zóó te vormen en op te leiden, dat er in een volgend geslacht, op elk terrein van invloed, kundige, talentvolle mannen gereed staan, om den strijd voor de waarheid aan te binden en den gang van het volk te helpen leiden.

Staan thans de Calvinisten, ten gevolge van degeleden onderdrukking en achteruitzetting, nog in de achterhoede, welhaast moet de tijd komen, dat de Calvinisten voor alle ambtelijke en invloedrijke betrekkingen in te nemende kandidaten kunnen aanwijzen; in de pers en op het terrein der wetenschap een onweersaanbare kracht openbaren; en door hun degelijkheid en kloekheid van karakter den tegenzin te boven komen, die hun thans nog telkens in den weg treedt.

Zoo schoon is het doel, zoo groot is de roeping, zoo heilig het belang dat ons weakt.

En zou het dan geen zonde, zou het geen schromelijke schuld voor God, zou het geen zich bezondigen aan onze nationale toekomst zijn, indien de Calvinisten in Nederland, in steed van voor zoo heerlijke zaken ijlings de handen ineen te slaan, en jubelend in den Naam des Heeren op te trekken, in kerkelijke kibbelarjen, kleine benijdingen en kinderachtige prikkelbaarheden hun kracht verspillen, en als straf voor die zonde een kans lieten verloren gaan, die zoo zij nu verspeeld wordt, misschien nimmer terugkeert.

Van onderscheidene kanten klaagt men over de ongelijkmatige verdeling van de in Nederland beschikbare predikanten over de onderscheidene deelen des lands.

En die klacht is allezins gegrond. Soms vindt ge in een betrekkelijk niet zoo groot dorp drie à vier predikanten, die elk in een eigen kerkgebouw prediken; en dan weer vindt ge drie, vier, soms acht dorpen in een zeldnen ring, waar niet één enkel predikant woont.

Maar hoe gegrond die klacht ook zij, toch mag ook hier gevraagd: „Aan wie de schuld?“

„Och, dat ge koud of heet waart,“ dus luidde het woord van den Christus tot de Laodicea-kerk, „ziet, omdat ge noch koud noch heet zijt, zal ik u uit mijnen mond uitspuwen.“

En als men nu ook ten onzent met dese eindeloos vacante kerken van naderbij kennis maakt, dan vindt men maar al te dikwijls, hoe ook daar Laodicea haar tente heeft opgeslagen.

Men heeft er zich geërgerd voor vijftig jaren, toen het gerucht van de Afscheiding door het land ging. Zoo'n dolzinnigheid, om tegen de kerkelijke overheid in verzet te komen, en de kerke der vaderen te verlaten! Van die Gescheidenen moesten ze niets hebben. En toen vijftig jaar later de Doleantie uitbrak, kwam in deze voldane lieden weer hetzelfde gevoel van zelfgenoegzaamheid op. „Neen, aan zoo iets deed men in hun dorp gelukkig niet mee. Dat liet men over voor broeinesten van dweprij en onverdraagzaamheid. Zij, in hun dorp, waren lieden des vredes!“

En zeker, als men de zeer diepe ellendigheid, die in meer dan één dorp het gevolg der kerkelijke agitatie was, zou men bijna onder de bekoring komen van dezen handelijken vrede en Vondels Leeuwendalers nog eens opsiaan.

Maar als men dieper ziet, en nog eens ernstig aan dit ontzettende woord van Laodicea denkt, houdt die bekoring toch op haar kracht op ons te oefenen, en beseften we, dat wel deze kerkelijke tweespalt allerleidendst is, maar dat er toch een nog dieper ellende over een dorp kan komen, als er een reuke gaat heerschen als van het graf.

En toch aan dat droeve punt is men in te van dese aldoor vacante dorpen maar te na toe.

In die dorpen, waar men thans drie of meer predikanten vindt, heeft zeer zekere dat verbloemen we niet, kerkelijke jaloezie gewerkt en de tweespalt doet veelszins kwaad, maar er was in deze dorpen dat toch ten minste kerkelijk leven. Men heeft er voor zijn religie wat over gehad. Men heeft niet gesuimerd en geslaperd, maar voor zijn religie gestreden en geleden. Het was er niet de dood in den pot.

Er was aas in deze dorpen. En daarom vergaderden er zich de arenden.

En dat nu die andere dorpen geheel herderloos zijn, en gedurig en telkens weer vacant zijn, is zeker niet zoodat het zij moet, maar toch voor een groot gedeelte gevolg van eigen schuld.

Men zonk in en sliep in. Er werd een leven van kerkelijke schimmen geleid. Het leven ontbrak er. En daarom gaat men dese dorpen voorbij.

Anders staat het daarentegen met die dorpen, waar men wel terdege opwaakt en op alle manier zijn belangstelling in het kerkelijk leven toonde, maar vacant blijft, omdat er vooralsnog geen geschikte predikanten te vinden zijn.

Vooral een groot deel der Doleantiekerken lijdt hieronder.

Een tweehonderdtal van deze kerken is nog vacant, en zelfs in grotere stedematen men zich niet met nog een veel te klein aantal predikanten behelpen. Zes predikanten voor Amsterdam, vier voor Rotterdam, twee voor Utrecht, één voor Arnhem ongerijmd.

Doch wat hieraan te doen?

Toen de kerke voor nu achttien eeuwen pas de wereld inging, had men te worstelen met hetzelfde euvel. Er stonden geen kandidaten gereed. Toen Europa tot de Christus bekeerd werd, deed zich in al landen benoorden de Alpen hetzelfde gebrek gevoelen. Een tijdens de Reformatie der 16e eeuw stuitte men in niet minder mate op dese pijnlijke moeilijkheid. Ja zelden de tweede Reformatie in 1834 begon had men jarenlang nogmaals met hetzelfde euvel te worstelen.

Dat komt dan later wel terecht. Reeds omstreeks 1600 zijn onze meeste kerken van leeren voorzien, en de Christ. Genkerken hebben nu reeds, vijftig jaar na hun optreden, zoo weinig met vacaturen, dat ons nog eenige leeren konden afstaan, iets wat niet genoeg op prijs kan worden gesteld. En zoo zal men ook bij de Doleantie zien, dat na niet zoo lange jaren alle plaatsen onder hen behoorlijk bezet zijn en de goede dagen zullen aanbreken, waarin lang niet elk candidaat maar dadelijk geplaatst wordt; iets wat steeds verkeerd werkt.

Doch inmiddels is de toestand voor een deel van deze kerken pijnlijk. Zonder een eigen leeraar is men kerkelijk niet mogelijk. De Dienst des Woords en der Sacramenten is in ons kerkelijk leven hoekzaak. En een enkele beurt van een predikant buiten af, en dan een leesbeurt, ja, geeft wel iets, maar het is toch het wat niet. En dan eerst voelt een dorpskerke zich op haar gemak en in haar eigen doen, als ze een vasten prediker bezet die in haar midden woont en haar voert.

Het is dan ook volkomen begrijpelijk, dat men steeds luider in onze vacante kerken gaat klagen; en dat men in plaatsen, waar een eigen leeraar is, er eens over klaagt, dat de vacante gemeenten zooveel van zijn tijd rooven.

Zeer terecht heeft men daarom ook gezien, dat het onder zulke exceptionele omstandigheden goed was, zijn toevlucht ook tot buitengewone middelen te nemen.

Buitengewone middelen, zoodat het stellen van Dienaren des Woords volgens Art. VIII; het laten optreden van oecomena die op eenigszins vasten voet aan den kerkeraad verbonden waren; het beroepen van predikanten uit de Christ. Geref. kerke of van andere vrije kerken; het tijdelijk combineren van een kerk met een naburige kerk, enz. Er al mag het gevoelen niet voorbijgezien, dat altoos van deze exceptionele middelen onafscheidelijk, toch moet het voorbeeld onzer vaderen, en het voorbeeld ook der Christ. Geref. kerken, een ongewone hulpe vaak beter is dan ge hulpe, en dat al te puriteesch zijn ten opzichte van den dood van menige plaatselijke kerke uitloopt.

Immers zonder buitengewone hulpe kunnen er niet. Zoolang toch het getal Doleantiekerken per jaar met twintig toeneemt, de Vrije Universiteit niet meer dan twee kandidaten heeft aan te bieden, wordt de verhouding, ook zoo men ziekte en sterfte van predikanten buiten rekening laat, steeds ongunstiger.

Het ontbreekt ons dus waarlijk niet aan een oog en een hart voor de schaduwrijke die door het gemis aan predikanten, op het kerkelijk leven der Doleantie, vooral rust.

Maar juist daarom meenen we dan ook de vraag te mogen stellen, of men in de onderscheidene kerken en classes wel de wat de hand vindt om te doen, om de nood af te weenden.

Hoevele kerken zijn er niet, waaraan geen bijeenbrengen van een hoorlijk traktement gedacht is, en waar geen woning voor den te roepen predikant in gereedheid is gebracht.

En ook, hoevele kerken en classes er niet, die voor de opleiding van staande dienaren, o, zoo weinig, of misschien niets doen.

Hoe gemakkelijk kon niet elke classe een jaar aan één jong man van goeden aanleg, middelen verschaffen om de studie te beginnen of voort te zetten. Ook in de dag